

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПРОФАЙЛІНГА ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Тетяна Юріївна ПОДЗОЛКОВА,

*Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
(PhD) Національний аерокосмічний університет
ім.М.Є. Жуковського “Харківський
авіаційний інститут”,
м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0096-3678>
t.podzolkova@khai.edu*

Науковий керівник: Шинкаренко І., PhD (канд.
юрид. наук), професор, Національний аерокосмічний
університет ім. М.Є. Жуковського “Харківський
авіаційний інститут”,
м. Харків, Україна

Особливої актуальності набуває використання інноваційної технології профайлінгу у протидії злочинності в умовах воєнного часу. Метою статті, є визначення існуючих проблем використання методу профайлінгу для запобігання, виявлення та припинення терористичних загроз державі і суспільству, які стали актуальними не тільки для України, а й для більшості держав світу.

Ключові слова: правове регулювання, профайлінг, профілювання злочинців, психологічний портрет злочинця, колаборант, воєнні злочини.

24 лютого 2022 року відкритим вторгненням із суші, моря, повітря до України, РФ грубо порушила Статут ООН, численні норми міжнародного права та вчинила акт агресії – найбільш серйозне та грубе порушення міжнародного правопорядку.[1]

З моменту вторгнення російські війська відзначилися обстрілами по об'єктах цивільної інфраструктури, стріляли по швидких, руйнували житлові будинки, садочки і школи.

Світова спільно та визнала, що вторгнення в Україну порушує статут ООН та є злочином агресії відповідно до міжнародного кримінального права.[2]

Влада країни агресора використовує в своїх підступних планах зрадників, які співпрацюють з російськими окупантами, вербувальників, коректувальників вогню, місцевих жителів які збирають інформацію стосовно переміщення техніки ЗСУ.

В сучасних умовах, обумовлених військовою агресією РФ на території України, проблеми запобігання, виявлення та припинення відповідних загроз державі і суспільству стають актуальними не тільки для України, а й для більшості держав світу.

В таких умовах, особливого значення набуває сучасна та ефективна технологія профайлінгу.

Складанням криміналістичних портретів, психологічних профілів, суб'єктивних портретів тощо, займалися: С.М. Богомолова, О.М. Зінін, О.О. Протасевич, В.О. Образцов, М.В. Салтєвський, А.М. Столяренко.

Особистість злочинця також привертала увагу вітчизняних дослідників з різних областей юридичної науки: кримінального права, кримінології, юридичної психології, криміналістики, пенітенціарної теорії і тому подібне. Серед них Ю.М. Антонян, В.Л. Васильєв, В.Г. Гончаренко, І.Н. Даньшин, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, І.І. Карпець, А.Н. Колісніченко, В.О. Коновалова, Л.А. Сергєєв, Г.О. Спіцина, В.М. Тертишник, К.О. Чаплинський, В.Ю. Шепітько, І.Р. Шинкаренко, та ін.[3]

Враховуючи непоодинокі випадки заперечення війни проти України і зайняття посад в окупаційних органах влади 14.03.2022 року Президентом України підписано 2 закони, що стосуються колаборціоністів, і які набули чинності 16.03.2022 року. [4]

Колаборанти – це зрадники, які сприяють агресору, які фактично є співучасниками злочинних дій РФ. [6]

Головним “постачальником” колаборантів України стала партія ОПЗЖ. У останні роки ОПЗЖ перетворилась на ключову проросійську силу в Україні, а її керівники виявились єдиними вітчизняними політиками, яких регулярно приймав Кремль. Саме представники цієї партії, після вторгнення РФ на територію України публічно погоджувались на співпрацю з окупантами, виступали інформаторами ворожої армії та фактично корегували обстріли критичної цивільної інфраструктури. Перейшовши на бік ворога, депутати ОПЗЖ “зливали” інформацію про розташування підрозділів ЗСУ, місцевих активістів, підприємців, учасників тероборони та членів їхніх сімей, очолювали окуповані міста та села.

Такі випадки співпраці із ворогом фіксують українські правоохоронці та відкривають кримінальні провадження за державну зраду та посягання на територіальну цілісність. [7]

Найчастіше калоборантами можуть бути:

- колишні високопосадовці України (2010-2014 роках) (ч.1, ст 111);
- колишні військові з відповідною освітою;
- посадовці оборонних об'єктів; представники самоврядування об'єднаних територіальних громад;
- місцеві жителі окремих територій.[5].

У зв'язку з військовою агресією РФ в Україні, питання забезпечення державної безпеки та оборони потребує постійної особливої уваги, аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду, створення нових механізмів прогнозування, оцінювання та адекватного реагування на загрози безпеки держави, суспільства та окремого громадянина. Відповідно, особливого значення набуває проблема удосконалення комплексу превентивних та оперативних заходів для виявлення і запобігання вище зазначеним загрозам з максимальною ефективністю. Світова практика попередження терористичних загроз та заходів соціальної непокори розглядає профайлінг, як ефективний механізм виявлення та попередження загроз.

Це підтверджується досвідом спеціальних служб та підрозділів таких держав, як Ізраїль, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної

Ірландії, Сполучені Штати Америки, Туреччина, Швейцарська конфедерація та інших. [8]

Профайлінг (англ. profile – профіль) – сукупність методів і методик оцінювання та прогнозування поведінки особи на підставі аналізу найінформативніших ознак, психологічного портрета особи, характеристик зовнішності, невербальної та вербальної поведінки, місцеперебування тощо.

Для більш змістовного розуміння профайлінгу в умовах воєнного стану, ми розглянемо такі напрямки його застосування:

1. Складання психолого-криміналістичного портрета злочинця.
2. Використання прийомів верифікації при проведенні слідчих дій та здійсненні оперативно-розшукових заходів.
3. Модернізація інформаційних систем органів внутрішніх справ. [9]
4. Значну перспективу має застосування профайлінгу в сфері інформаційної безпеки.

І з цією метою використовуються технології аналізу поведінки User and Entity Behavioral Analytics (UBA/UEBA) – це клас систем, що дозволяють будувати моделі поведінки користувачів на основі масивів даних про них та про IT-обладнання за допомогою алгоритмів машинного навчання та статистичного аналізу. [10] Означене обґрунтовує необхідність проведення комплексного криміналістичного та психологічного дослідження для визначення методичної моделі отримання первинної інформації про суб'єкти злочинів, що притаманні воєнному періоду.

Висновки. Виклики, що стоять перед Україною обумовлюють необхідність:

1. Нормативного закріплення та використання профайлінгу спеціальними службами та підрозділами, з метою реалізації завдань, щодо забезпечення державної безпеки та оборони.
2. Проведення комплексу наукових досліджень у галузі криміналістики та IT-технологій щодо формування методики будівництва моделі поведінки осіб, які сприяють державі агресору то що.

Список використаних джерел:

1. Назарчук І. Вторгнення Росії в Україну як акт агресії та зухвале порушення міжнародного права. [Електронний ресурс] / Ірина Назарчук // Всеукраїнське професійне юридичне видання Юридична газета online. – 2003. – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-yak-akt-agresiyi-ta-zuhvale-porushennya-mizhnarodnogo-prava.html> (дата звернення 19.05.2022 р.).
2. Злочини армії РФ проти мирного населення України, 24 – 26 лютого [Електронний ресурс] // ГО “Український мілітарний центр”. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://mil.in.ua/uk/news/zlochyny-armiyi-rf-proty-myrnogo-naselennya-ukrayiny-24-26-lyutogo-opovlyuyetsya/> (дата звернення 19.05.2022р.).
3. Калюга К. В. Особа злочинця як об'єкт криміналістичного дослідження: сучасний стан та перспективи розвитку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 474 с
4. Віценко А. Геть колаборантів! Відповідальність за зраду України. [Електронний ресурс] / Артем Віценко // Всеукраїнське професійне юридичне видання Юридична Газета online. – 2003. - Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/get-kolaborantiv-vidpovidalnist-za-zradu-ukrayini.html> (дата звернення 19.05.2022 р.).
5. Шинкаренко І.Р. Правові та криміналістичні проблеми виявлення осіб, що сприяють військовій агресії Росії проти України. *Науково-практичний семінар “Організаційно-правові аспекти взаємодії правоохоронних та судових органів під час розслідування кримінальних*

правопорушень, пов'язаних з військовою агресією РФ проти України". Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, 30 квітня 2022 року (Дніпро). Дніпро: ЛДУВС, 2022. С.7.

6. Гриб В.В. Колаборціоністи. Кримінальна відповідальність та обмеження. [Електронний ресурс] / Віталій Гриб // Юридичний інтернет ресурс Протокол. – 2014. – Режим доступу до ресурсу:

https://protocol.ua/ru/kolabortsionisti_kriminalna_vidpovidalnist_ta_obmegennya/ (дата звернення 19.05.2022 р.).

7. Роп Н. Головні колаборанти країни. Чому соратники Медведчука, серед яких багато зрадників, продовжують існувати як партія [Електронний ресурс] / Наталія Роп // НВ. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/chomu-partiya-opzzh-v-yakiy-bagato-zradnikiv-prodovzhuye-isnuvati-novini-ukrajini-50234700.html> (дата звернення 19.05.2022р.)

8. Тихоненко О. О. Механізми профайлінгу в сфері виявлення загроз в державній безпеці : дис. ... канд. наук з держ. управління : 25.00.05 / Нац. ун-т цивільного захисту України. Харків, 2021. 287 с

9. Болдирева К. Ю. Метод профайлінгу у практиці боротьби зі злочинністю / К. Ю. Болдирева. – Одеса, 2020. – 36 с.

10. Зачек О.І. Дручек Ю.І. Застосування профайлінгу для протидії кіберзлочинності. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 4 (10). С.94-100